University of Groningen

Lost in translation? Remedies voor schendingen van het slachtofferrecht op vertolking en vertaling naar Nederlands en Europees recht

de Vries, G. M.

Published in:
Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht

DOI:
[10.5553/NTS/266665532021002003006](https://doi.org/10.5553/NTS/266665532021002003006)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2021

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

de Vries, G. M. (2021). Lost in translation? Remedies voor schendingen van het slachtofferrecht op vertolking en vertaling naar Nederlands en Europees recht. *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht*, 2021(3), 163-174. [NTS 2021/43]. <https://doi.org/10.5553/NTS/266665532021002003006>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Artikel

Lost in translation? Remedies voor schendingen van het slachtofferrecht op vertolking en vertaling naar Nederlands en Europees recht

G.M. (Max) de Vries*

NTS 2021/43

1. Inleiding

Als een slachtoffer van een strafbaar feit de Nederlandse taal niet beheerst, dan heeft hij ondersteuning van een tolk of vertaler om zijn slachtofferrechten te kunnen uitoefenen. De overheid moet de tolk of vertaler regelen voor het slachtoffer, want vertolking en vertaling zijn zelf ook een slachtofferrecht. Dit slachtofferrecht is afkomstig uit artikel 7 Slachtofferrichtlijn,¹ dat in Nederland is omgezet in twee aparte bepalingen.² Ten

eerste regelt artikel 51c lid 5 Sv de tolkenbijstand aan het slachtoffer ter terechtzitting en bij andere contacten met de politie, het openbaar ministerie en de rechter. Ten tweede voorziet artikel 51ca Sv in de vertaling van zaaksgebonden informatie en processtukken, waarbij in sommige gevallen in plaats van vertaling tolkenbijstand wordt verleend.³

In de praktijk kan de overheid het slachtofferrecht op vertolking en vertaling schenden, bijvoorbeeld door ten onrechte geen tolk op te roepen of de vertaling te weigeren.⁴ Wellicht wil het slachtoffer dan opkomen tegen de schending van zijn recht. Om in rechte een slachtofferrecht af te dwingen, moet het slachtoffer een remedie inroepen. Een remedie is de mogelijkheid om in rechte op te komen tegen een schending van een (slachtoffer)recht.⁵ De aanwezigheid van remedies voor schendingen van slachtofferrechten is echter niet vanzelfsprekend, vooral omdat het slachtoffer geen aangewezen rechtsingang heeft om tegen schendingen van zijn rechten op te komen.⁶ Dit komt door de manier waarop het slachtoffer in het strafproces is gepositioneerd: het

163

* Max de Vries volgt de Master Rechtswetenschappelijk Onderzoek en de Master Nederlands Recht, specialisatie strafrecht, beide aan de Rijksuniversiteit Groningen. Deze bijdrage is gebaseerd op de masterscriptie die voor de laatstgenoemde studie is geschreven. De scriptie is begeleid door mr. dr. W. Geelhoed, die ook een eerdere versie van deze bijdrage heeft becommentarieerd. De auteur dankt hem voor de begeleiding en het commentaar.

1. Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (*PbEU* 2012, L 315).
2. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 24-26 (MvT). Opgemerkt moet worden dat art. 51c lid 5 Sv al bestond voor de totstandkoming van de Slachtofferrichtlijn. Art. 51ca Sv is wel ingevoerd naar aanleiding

van de Slachtofferrichtlijn in de Wet implementatie Slachtofferrichtlijn, *Stb.* 2017, 90.

3. Zie uitgebreider par. 2.

4. Zie par. 3.1.

5. E.M.F. Deug, *Slachtoffers hebben óók recht op hun rechten* (doctoraalscriptie Tilburg), 2014, p. 8.

6. Dit speelt niet alleen in Nederland, maar is een internationaal gesignaleerd probleem. Zie bijvoorbeeld D.E. Beloof, 'The Third Wave of Crime Victims' Rights: Standing, Remedy, and Review', *BYU Law Review* 2005, afl. 2, p. 255-365.

slachtoffer is geen procespartij, maar procesdeelnemer.⁷ Deze positionering heeft tot gevolg dat het slachtoffer geen zaak kan aanbrengen bij de strafrechter en geen rechtsmiddel kan instellen tegen een vonnis of arrest van de strafrechter. De mogelijkheden van het slachtoffer om remedies in te roepen tegen schendingen van slachtofferrechten zijn daarom beperkt.⁸ Dit is niet anders bij het recht op vertolking en vertaling.⁹

In de wetenschap¹⁰ en in de politiek¹¹ wordt al geruime tijd gepleit voor meer remedies voor schendingen van slachtofferrechten. De vraag of er meer remedies zouden moeten komen, kan ook worden gesteld voor het recht op vertolking en vertaling. Dit is niet slechts een vraag naar wenselijk recht, maar ook naar dwingend hoger recht, in het bijzonder het Europees recht. Twee Europeesrechtelijke bepalingen zijn van belang. Ten eerste bevat artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn een recht op een remedie voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling. Deze bepaling is uniek voor de Slachtofferrichtlijn, die bij geen enkel ander slachtofferrecht remedies toekent aan het slachtoffer.¹² Ten tweede bevat artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (Handvest) het recht op een effectieve remedie. Mogelijk kan aan dit grondrecht een verplichting van de overheid worden ontleend om in remedies te voorzien voor schendingen van slachtofferrechten die zijn neergelegd in de Slachtofferrichtlijn.¹³ Artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en artikel 47 Handvest kunnen vanwege de doorwerking van het Europees recht bepalend zijn voor welke remedies het Nederlands recht ten minste moet bieden voor schendingen van het slachtofferrecht op vertolking en vertaling.

In deze bijdrage wordt onderzocht of de naar Nederlands recht beschikbare remedies voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling voldoen aan het Europees recht. De opbouw van de bijdrage is als volgt. Eerst wordt in paragraaf 2 kort ingegaan op het recht op vertolking en vertaling. Vervolgens wordt in paragraaf 3 besproken hoe dit recht kan worden geschonden en welke remedies dan naar Nederlands recht beschikbaar

zijn. Daarna verschuift de aandacht naar de remedies naar Europees recht. In paragraaf 4 wordt het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn behandeld, waarbij wordt nagegaan of deze bepaling in Nederland correct is omgezet. Paragraaf 5 heeft eenzelfde opzet, maar dan voor het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest. In paragraaf 6 wordt de bijdrage afgesloten met een korte conclusie met aanbevelingen voor de Nederlandse wetgever.

2. Het recht op vertolking en vertaling

Het doel van het recht op vertolking en vertaling van artikel 7 Slachtofferrichtlijn is om slachtoffers die de taal van de strafprocedure niet machtig zijn in staat te stellen om hun slachtofferrechten uit te oefenen.¹⁴ Artikel 7 lid 1 en 2 Slachtofferrichtlijn kent slachtoffers het recht op tolkenbijstand toe; deze bepaling is in Nederland omgezet in artikel 51c lid 5 Sv. Artikel 7 lid 3 tot en met 6 Slachtofferrichtlijn bevat het recht op vertaling van informatie; deze bepaling is in Nederland omgezet in artikel 51ca Sv. De Nederlandse bepalingen worden in deze paragraaf achtereenvolgens besproken. Opgemerkt moet worden dat deze bepalingen inhoudelijk ongewijzigd zullen blijven onder de Modernisering Wetboek van Strafvordering.

2.1 Tolkenbijstand op basis van artikel 51c lid 5 Sv

Artikel 51c lid 5 Sv bepaalt dat het slachtoffer dat de Nederlandse taal niet of niet voldoende beheerst zich kan laten bijstaan door een tolk. Wanneer de overheid deze tolkenbijstand aan het slachtoffer moet verstrekken, is elders uitgewerkt. Uit de Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers bij de opsporing en vervolging van strafbare feiten¹⁵ volgt dat in het vooronderzoek de verbaliserende (politie)ambtenaar verantwoordelijk is voor het oproepen van een tolk. De verbalisant moet beoordelen of het slachtoffer de Nederlandse taal voldoende beheerst (§ 5 jo. 3.2). Als het slachtoffer en de verbalisant van mening verschillen over de noodzaak van tolkenbijstand, dan moet contact worden opgenomen met de (hulp)officier van justitie, die dan ter zake beslist (§ 5 jo. 3.5).¹⁶ Voor het getuigenverhoor door de rechter-commissaris bepaalt artikel 191 Sv dat de rechter-commissaris een tolk kan oproepen als de getuige de Nederlandse taal niet of onvoldoende

7. Zie bijvoorbeeld M.S. Groenhuijsen & N.J.M. Kwakman, 'Het slachtoffer in het vooronderzoek', in: M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen. Derde interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer: Kluwer 2002, p. 846-847.

8. Groenhuijsen & Kwakman 2002, p. 818.

9. Zie par. 3.

10. Met name door Groenhuijsen, zie bijvoorbeeld M.S. Groenhuijsen, 'Slachtoffers van misdrijven in het recht en in de victimologie. Verslag van een intellectuele zoektocht', *DD* 2008/10, afl. 2, p. 144-145; S. van der Aa & M.S. Groenhuijsen, 'Slachtofferrechten in het strafproces: drie stapjes naar voren en een stapje terug?', *AA* 2012, afl. 9, p. 603-611; M.S. Groenhuijsen 'Van de regen in de drup. Van een kennisgestuurde slachtofferemancipatie in het strafrecht naar een "goede bedoelingen slachtofferpolitiek" anno 2018', *DD* 2018/14, afl. 3, p. 180.

11. Zie bijvoorbeeld *Kamerstukken II* 2017/18, 33552, nr. 45 (Motie van het Lid Van Toerenburg). Deze aangenomen motie roept de regering op in het kader van de Modernisering Wetboek van Strafvordering aandacht te besteden aan de afdwingbaarheid van slachtofferrechten. Met de motie is voor zover bekend nog niets gedaan.

12. Zie par. 4.

13. Zie par. 5.

14. Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten en de bescherming van slachtoffers van misdrijven en voor slachtofferhulp, COM(2011)275 def., p. 6-7.

15. *Strt.* 2013, 35062.

16. Overigens is het verplicht inschakelen van de (hulp)officier van justitie geen remedie, omdat remedies door het slachtoffer worden ingeroepen.

beheerst. De verlening van tolkenbijstand is dus een discretionaire bevoegdheid van de rechter-commissaris.¹⁷

Voor de terechtzitting is de tolkenbijstand geregeld in de Aanwijzing slachtofferrechten.¹⁸ Als het openbaar ministerie weet dat het slachtoffer ter terechtzitting aanwezig zal zijn¹⁹ of als het slachtoffer een vordering benadeelde partij heeft ingediend, dan moet het openbaar ministerie zorgdragen voor de oproeping van een tolk (§ 10.4). Impliciet blijkt uit de Aanwijzing slachtofferrechten dat het openbaar ministerie bepaalt of het slachtoffer de Nederlandse taal voldoende beheerst. De grondslag voor het oproepen van een tolk is artikel 260 Sv. Mocht er geen tolk zijn opgeroepen, maar acht de rechter toch tolkenbijstand aangewezen, dan kan de rechter op grond van artikel 276 Sv bevelen dat de officier van justitie alsnog een tolk oproept. Hierdoor kan wel het onderzoek ter terechtzitting stil komen te liggen. Daarom moet de rechter in een dergelijke situatie het belang van de tolkenbijstand voor het slachtoffer afwegen tegen het belang van de voortzetting van de behandeling van de zaak.²⁰

2.2 Vertaling van zaaksgebonden informatie en processtukken op basis van artikel 51ca Sv

Artikel 51ca Sv regelt de vertaling van zaaksgebonden informatie en processtukken. Allereerst de zaaksgebonden informatie: artikel 51ca lid 1 Sv bepaalt dat het slachtoffer kan verzoeken om de vertaling van de zaaksgebonden informatie genoemd in artikel 51ac lid 2 en 3 Sv. De zaaksgebonden informatie van artikel 51ac lid 2 Sv betreft de informatie over de aanvang en voortgang van de zaak, zoals de plaats, de datum en het tijdstip van de terechtzitting (art. 51ac lid 1 sub f Sv) en de einduitspraak (art. 51ac lid 1 sub g Sv). De zaaksgebonden informatie van artikel 51ac lid 3 Sv ziet op de informatie die het slachtoffer nodig heeft om te overwegen of hij beklag als bedoeld in artikel 12 Sv wil instellen.

Artikel 51ca lid 3 Sv heeft betrekking op processtukken. Artikel 51ca lid 3 sub a Sv bepaalt dat het slachtoffer kan verzoeken om de vertaling van afschriften van processtukken. Voordat het slachtoffer om vertaling kan vragen, moet hem eerst de kennisgeving van de processtukken en vervolgens het verkrijgen van afschriften van die processtukken zijn toegestaan. Het slachtoffer moet hiervoor de afzonderlijke procedures van artikel 51b lid 1 en 6 Sv volgen. Het kan voorkomen dat het slachtoffer wel mag kennisnemen van de processtukken, maar

hem geen afschriften worden verstrekt. Daarom bepaalt artikel 51ca lid 3 sub b Sv dat het slachtoffer kan verzoeken om tolkenbijstand bij de kennisgeving van die processtukken. De tolk kan de in het Nederlands opgestelde stukken dan mondeling vertalen in een voor het slachtoffer begrijpelijke taal.

Voor zowel de zaaksgebonden informatie als de processtukken geldt dat de vertolking of vertaling slechts hoeft te worden verleend indien en voor zover deze noodzakelijk zijn voor het slachtoffer om zijn rechten in het strafproces te kunnen uitoefenen. Uit de wetsgeschiedenis kan worden opgemaakt dat het doel van het slachtoffer van belang is, wat moet zijn gelegen in diens actieve deelname aan het strafproces. Bij de beoordeling van het verzoek moet het doel van het slachtoffer worden afgewogen tegen de kosten van de vertolking of vertaling.²¹ Bij de vertaling van zaaksgebonden informatie merkt artikel 51ca lid 2 Sv de informatie genoemd in artikel 51ac lid 1 sub a, b, d, f en g Sv als noodzakelijk aan. Het betreft het afzien van een opsporingsonderzoek of het beëindigen daarvan (sub a); het niet vervolgen van een strafbaar feit (sub b); de aanvang en voortzetting van de vervolging, waaronder de uitvaardiging van een strafbeschikking (sub d); de plaats, de datum en het tijdstip van de terechtzitting (sub f) en de einduitspraak in de strafzaak (sub g). Deze informatie moet het slachtoffer dus altijd vertaald kunnen krijgen.²²

Tot slot is van belang wie op het verzoek van het slachtoffer beslist. Dit hangt af van de fase waarin het strafproces zich bevindt. Artikel 51ca lid 5 Sv bepaalt dat de officier van justitie beslist tijdens het voorbereidend onderzoek en na sluiting van het onderzoek ter terechtzitting. Tijdens het onderzoek ter terechtzitting neemt de zittingsrechter de beslissing. Dit onderscheid tussen de officier van justitie en de zittingsrechter komt terug in paragraaf 3, omdat het uitmaakt voor de remedies die het slachtoffer kan inroepen.

3. Remedies naar Nederlands recht

3.1 Schendingen van het recht op vertolking en vertaling

In deze paragraaf wordt besproken welke remedies het slachtoffer naar Nederlands recht kan aanwenden tegen schendingen van het recht op vertolking en vertaling. Er

17. Zie ook P.P.J. van der Meij, commentaar op art. 191 Sv, aant. 1, in: C.P.M. Cleiren, M.J.M. Verpalen & J.H. Crijns (red.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

18. *Stcr*. 2018, 36061.

19. Het slachtoffer dat tolkenbijstand wenst, is dus zelf verantwoordelijk voor het doorgeven van diens aanwezigheid bij de terechtzitting, zie J. Candido & M. Lochs, commentaar op art. 51c Sv, aant. 5, in: C.P.M. Cleiren, M.J.M. Verpalen & J.H. Crijns (red.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

20. Zie J. Candido & M. Lochs, in: *T&C Sv* 2020, art. 51c Sv, aant. 6. Dit volgt ook uit art. 7 lid 8 Slachtofferrichtlijn, dat bepaalt dat het recht op vertolking en vertaling niet tot onredelijke verlenging van de strafprocedure mag leiden.

21. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 66-67 (MvT). Zie ook J. Candido & M. Lochs, commentaar op art. 51ca Sv, in: C.P.M. Cleiren, M.J.M. Verpalen & J.H. Crijns (red.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

22. Art. 51ca lid 2 Sv zet de lezer op het verkeerde been door als voorwaarde te noemen dat de zaaksgebonden informatie noodzakelijk moet zijn voor het slachtoffer om zijn rechten in het strafproces te kunnen uitoefenen. Uit de memorie van toelichting blijkt dat deze beperking alleen betrekking heeft op de omvang van de te vertalen informatie, verondersteld wordt dat het soort informatie altijd noodzakelijk is voor het slachtoffer. Zie *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 67 (MvT).

is geen gepubliceerde rechtspraak over schendingen van dit slachtofferrecht.²³ Toch is het voorstelbaar dat schendingen van het recht op vertolking en vertaling regelmatig voorkomen, omdat de overheid de meeste slachtofferrechten op grote schaal schendt in de praktijk.²⁴ Sommige slachtoffers zullen behoefte hebben aan een remedie om tegen de schending van het slachtofferrecht te kunnen opkomen.

Welke remedies naar Nederlands recht beschikbaar zijn, hangt af van de omstandigheden van het geval, zoals welke bepaling van het recht op vertolking en vertaling is geschonden, welke overheidsinstantie verantwoordelijk is en of de schending kan worden hersteld. Opgemerkt moet worden dat deze remedies inhoudelijk ongewijzigd zullen blijven onder de Modernisering Wetboek van Strafvordering. Om de bespreking van de remedies enige handvatten te geven, worden vier verschillende situaties onderscheiden van schendingen van het recht op vertolking en vertaling.

In de eerste plaats kan de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv worden geweigerd. Omdat deze bepaling betrekking heeft op het voorbereidend onderzoek en het onderzoek ter terechtzitting, kunnen zowel de politie, het openbaar ministerie als de rechter-commissaris dit recht schenden door ten onrechte geen tolk op te roepen.

In de tweede plaats kan een verzoek om vertaling van zaaksgebonden informatie en processtukken van artikel 51ca Sv worden geweigerd. De officier van justitie of de zittingsrechter nemen hiertoe een beslissing. Nemen zij geen beslissing, of vergeten zij een beslissing te nemen, dan kan dit mijns inziens worden aangemerkt als een fictieve weigering van het verzoek, waartegen dan

dezelfde remedies zouden moeten openstaan als tegen een formele, schriftelijke weigering.²⁵

In de derde plaats kan de vertolking of vertaling zijn verleend, maar is het slachtoffer ontevreden over de tolk of vertaler.²⁶ Het slachtoffer kan mogelijk een andere tolk of vertaler willen. Ook kan een geschil ontstaan over de taal waarnaar wordt getolkt of vertaald.²⁷

In de vierde plaats kan het slachtoffer vermogensschade lijden als gevolg van de schending van het recht op vertolking en vertaling. Deze vermogensschade zou kunnen bestaan uit de kosten die het slachtoffer maakt voor het zelf inschakelen van een tolk of vertaler, of uit misgelopen schadevergoeding omdat het slachtoffer geen vordering benadeelde partij heeft kunnen indienen.²⁸

3.2 Weigering van een verzoek van artikel 51ca Sv door de officier van justitie: in bezwaar bij de rechter-commissaris

De wetgever heeft voorzien in een remedie voor een afwijzende beslissing van de officier van justitie op een verzoek van artikel 51ca Sv: tegen deze beslissing kan het slachtoffer in bezwaar gaan bij de rechter-commissaris op grond van artikel 51ca lid 6 Sv. Deze remedie is uitzonderlijk voor het strafrecht; slechts bij twee andere slachtofferrechten staat voor het slachtoffer een rechtsmiddel open.²⁹ Artikel 51ca lid 6 Sv strekt tot implementatie van het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, dat in paragraaf 4 wordt besproken.³⁰ Het bezwaar bedoeld in artikel 51ca lid 6 Sv moet binnen veertien dagen na de dagtekening van de mededeling van de beslissing van de officier van justitie worden ingediend. Vervolgens moet de rechter-commissaris alvorens te beslissen de officier van justitie en het slachtoffer horen. Er staat geen hoger beroep open tegen de beslissing van de rechter-commissaris op grond van artikel 445 Sv.

Deze bezwaarprocedure is niet beschikbaar als de zittingsrechter op een verzoek van artikel 51ca Sv beslist. De wetgever stelt dat het slachtoffer dan een kort geding bij de voorzieningenrechter aanhangig kan maken.³¹ Deze opvatting is echter onjuist: het slachtoffer zou

23. Wellicht speelt bij schendingen van het recht op vertolking en vertaling mee dat het inroepen van remedies extra moeilijk is voor slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn. De taalbarrière kan echter niet de enige verklaring zijn, want er is ook nauwelijks gepubliceerde rechtspraak over schendingen van andere slachtofferrechten.

24. Dit blijkt stevast uit Nederlands en internationaal onderzoek naar de naleving van slachtofferrechten. Voorbeelden van recente Nederlandse onderzoeken zijn R. Beaujean e.a., *Slachtoffervoorzieningen in de rechtspraak*, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2018; N.A. Elbers e.a., *Slachtofferadvocatuur. De rol van de advocatuur in de bijstand van slachtoffers van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven*, Den Haag: WODC 2018; R. Leukfeldt, R. Notté & M. Malsch, *Slachtofferschap van online criminaliteit. Een onderzoek naar behoeften, gevolgen en verantwoordelijkheden na slachtofferschap van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit*, Den Haag: WODC 2018. Voorbeelden van bekende onderzoeken uit de internationale literatuur zijn D.G. Kilpatrick, D. Beatty & S.S. Howley, *The Rights of Crime Victims – Does Legal Protection Make a Difference?*, National Institute of Justice, Research in Brief, Washington, D.C.: Department of Justice 1998; United States Government Accountability Office (GAO), *Crime Victims' Rights Act: Increasing awareness, modifying the complaint process, and enhancing compliance monitoring will improve implementation of the Act*, GAO-09-54, Washington, D.C.: GAO 2008; Victim Support, *Victim of the system. The experiences, interests and rights of victims of crime in the criminal justice process*, Londen, Verenigd Koninkrijk: Victim Support 2017.

25. In de rechtspraak is in het kader van de bezwaarprocedure van art. 32 Sv erkend dat tegen fictieve weigeringen dezelfde remedies openstaan als tegen schriftelijke weigeringen, zie R.H. Hermans, 'Kennismaking van processtukken in het voorbereidend onderzoek in strafzaken', *DD* 2009/39, afl. 5, p. 494-526.

26. Er is in de praktijk de nodige kritiek op de kwaliteit van de vertolking en vertaling in strafzaken, zie bijvoorbeeld A.P. Jacobs, 'De minachting voor de gerechtstolk', *NJB* 2015/207, afl. 4, p. 256-258.

27. Het slachtoffer maakt aanspraak op vertolking of vertaling in een voor hem begrijpelijke taal, wat dus niet de moedertaal van het slachtoffer hoeft te zijn. Zie ook *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 22, 65 (MvT).

28. Zie ook de Aanwijzing slachtofferrechten, *Stcr.* 2018, 36061, par. 7.3.

29. De andere twee remedies betreffen het bezwaar tegen de weigering van de officier van justitie om afschriften van processtukken te verstrekken (art. 51b lid 6 jo. art. 32 Sv) en het bezwaar tegen de weigering van de officier van justitie om bloedonderzoek naar ernstige ziektes te verrichten (art. 151g lid 1 Sv).

30. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 68-69 (MvT).

31. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 69 (MvT).

namelijk niet-ontvankelijk worden verklaard. Hoe dit zit, komt in de volgende subparagraaf over de rechts-gang bij de civiele rechter naar voren.

3.3 In andere gevallen: naar de civiele rechter

De civiele rechter kan als restrechter optreden in publiekrechtelijke rechtsverhoudingen³² waarin geen met voldoende waarborgen omgeven rechtsgang openstaat.³³ Afgezien van de in de vorige subparagraaf beschreven bezwaarprocedure bij de rechter-commissaris zijn er geen strafrechtelijke remedies beschikbaar voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling. In alle andere situaties dan de afwijzing van een verzoek van artikel 51ca Sv door de officier van justitie is de civiele rechter dus bevoegd om van de vordering van het slachtoffer kennis te nemen.

De vordering van het slachtoffer moet ook ontvankelijk zijn. De vordering zal niet-ontvankelijk zijn als het slachtoffer bij de civiele rechter opkomt tegen een beslissing van de strafrechter over de procesvoering, indien de vordering uitsluitend strekt tot bescherming van de processuele belangen van het slachtoffer.³⁴ De reden is dat de beslissing van de civiele rechter in beginsel niet het oordeel van de strafrechter mag doorkruisen.³⁵ Dit betekent dat de civiele rechter de strafrechter niet kan dwingen om het recht op vertolking en vertaling na te leven. Dit slachtofferrecht heeft immers betrekking op de voering van het strafproces en strekt tot bescherming van het procesbelang van het slachtoffer, namelijk het actief kunnen deelnemen aan het strafproces in een voor het slachtoffer begrijpelijke taal. Anders dan de regering betoogt,³⁶ kan het slachtoffer dus niet met succes naar de voorzieningenrechter stappen om naleving van artikel 51ca door de strafrechter af te dwingen. Om dezelfde reden is het slachtoffer niet-ontvankelijk als hij bij de voorzieningenrechter nakoming vordert van de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv door de rechter-commissaris. Bij een schending van het recht op vertolking en vertaling door de politie of de

officier van justitie zal een vordering tot nakoming wel ontvankelijk zijn. Een vordering tot schadevergoeding, die verderop wordt besproken, zal in beginsel altijd ontvankelijk zijn.

De grondslag van de vordering tot nakoming of schadevergoeding van het slachtoffer is de onrechtmatige overheidsdaad (art. 6:162 BW). Bij het recht op vertolking en vertaling rusten er harde wettelijke plichten op de overheid. Komt de overheid deze plichten niet na, dan is de onrechtmatigheid van het overheidsoptreden in beginsel gegeven op grond van artikel 6:162 lid 2 BW. De civiele rechter kan dan nakoming van het recht op vertolking en vertaling bevelen (art. 3:296 BW). Dit bevel kan bijvoorbeeld inhouden dat de vertolking of vertaling alsnog moet worden verleend. Het bevel zou ook kunnen zien op de wijze van vertolking of vertaling, zou het slachtoffer klachten hebben over de tolk of vertaler. Als een schending van het recht op vertolking en vertaling dreigt, of als de schending nog kan worden hersteld, dan is vanwege de verkorte termijn een kort geding de aangewezen weg.³⁷ In beginsel zal zijn voldaan aan de eis van spoedeisend belang van artikel 254 lid 1 Rv.³⁸ Als een schending van het recht op vertolking en vertaling is voltooid of als de schending niet kan worden hersteld, dan rest het slachtoffer de gang naar de bodemrechter; een kort geding is niet-ontvankelijk vanwege het ontbreken van spoedeisend belang (art. 256 Rv).

Bij de bodemrechter kan het slachtoffer schadevergoeding vorderen. Het slachtoffer kan echter niet met succes schadevergoeding vorderen als de strafrechter het recht op vertolking en vertaling heeft geschonden. Een schending veroorzaakt door de strafrechter is namelijk niet onrechtmatig in de zin van artikel 6:162 BW. De maatstaf voor onrechtmatige rechtspraak houdt – kort gezegd – in dat sprake moet zijn van een schending van artikel 6 EVRM.³⁹ Het slachtoffer maakt echter alleen aanspraak op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM voor zover het als benadeelde partij optreedt.⁴⁰ Bij het recht op vertolking en vertaling speelt dit niet, zodat van onrechtmatige rechtspraak geen sprake kan zijn. De vordering tot schadevergoeding wordt dus afgewezen. Schadevergoeding is wel mogelijk voor schendingen veroorzaakt door de politie en de officier van justitie. Dit wil niet zeggen dat de vordering van het slachtoffer ook kansrijk is. Afhangelijk van de

32. HR 31 december 1915, ECLI:NL:HR:1915:AG1773, NJ 1916, p. 407 (*Guldmond/Noordwijkerhout*). Naar vaste jurisprudentie is de burgerlijke rechter bevoegd als de eiser vraagt te worden beschermd in een burgerlijk recht, ongeacht de aard van de rechtsverhouding.

33. HR 22 februari 1957, ECLI:NL:HR:1957:163, NJ 1957/310 (*Schellen en Deuopeners*).

34. HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, NJ 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*). Deze uitspraak moet worden bekritiseerd. De Hoge Raad is ervan uitgegaan dat de strafrechter op het verzoek van het slachtoffer beslist. In deze zaak vorderden de nabestaanden van Mitch Henriquez in kort geding dat de namen van de anonieme politieagenten aan hen zouden worden bekendgemaakt. De strafrechter had eerder een gelijkluidend verzoek van de nabestaanden afgewezen. De strafrechter was echter niet gehouden om op dit verzoek te beslissen. Het oordeel van de Hoge Raad dat de strafrechter, en niet ook de burgerlijke rechter, over het strafproces gaat, maakt het slachtoffer afhankelijk van de bereidwilligheid van de strafrechter. Werkt de rechter niet mee, dan beschikt het slachtoffer over geen enkele remedie. De kritiek op deze uitspraak komt terug in par. 6.

35. Concl. A-G Langemeijer 18 mei 2018, ECLI:NL:PHR:2018:573, par. 2.30 bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, NJ 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*). Zie ook par. 6.

36. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 69 (MvT).

37. Zie ook E.S.G.N.A.I. van de Griend, *Hiaten in de strafrechtelijke rechtsbescherming: een onderzoek naar aanleiding van het gebruik van het kort geding in strafzaken* (diss. Tilburg), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2002.

38. Anders gezegd: het oordeel van de bodemrechter kan niet worden afgewacht. Of diens oordeel kan worden afgewacht, vormt een belangrijk gezichtspunt bij de beoordeling of sprake is van spoedeisendheid. Zie hierover bijvoorbeeld R.J.B. Boonekamp, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 6. Het kort geding*, Deventer: Wolters Kluwer 2020/67.

39. HR 3 december 1971, ECLI:NL:HR:1971:AB6788, NJ 1972, 137 m.nt. G.J. Scholten (*Hotel Jan Luyken*).

40. P.A.M. Mevis, annotatie bij HR 17 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:558, NJ 2019/82, onder 6; T. Kooijmans, annotatie bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, NJ 2019/413, onder 2.

procesopstelling van de Staat zal het slachtoffer in meer of mindere mate de schade en het causaal verband tussen de schending van het slachtofferrecht en de schade aannemelijk zien te maken.⁴¹ Slaagt het slachtoffer hier niet in, dan zal de vordering worden afgewezen met veroordeling in de kosten (art. 237 Rv). Dit roept de vraag op hoe reëel de civielrechtelijke remedies zijn, ook omdat het slachtoffer voor de laagdrempeligere en gratis klachtprocedures kan kiezen, die in de volgende subparagraaf aan de orde komen.

3.4 In alle gevallen: een klacht indienen

Bij een schending van het recht op vertolking en vertaling kan het slachtoffer ervoor kiezen om een klacht in te dienen. Anders dan bij de hiervoor besproken remedies kan het slachtoffer in alle situaties van schendingen van het recht op vertolking en vertaling een klacht indienen, soms zelfs in twee instanties. Er kan worden geklaagd bij de politie, het openbaar ministerie en de gerechten; dit heet een interne klacht. Is het slachtoffer ontevreden over de klachtbehandeling door de politie of het openbaar ministerie, dan kan hij naar de Nationale ombudsman stappen; dit is een externe klacht.⁴² Het interne en het externe klachtrecht zijn geregeld in hoofdstuk 9 Awb.⁴³ Een belangrijk verschil tussen de klachtrechten en de hiervoor besproken remedies is dat de beslissing op de klacht geen rechtsgevolg heeft.⁴⁴ De onverbindendheid van de beslissing betekent echter niet dat het indienen van een klacht zinloos is. De klachtbehandeling stelt de overheid in de gelegenheid om de schending van het slachtofferrecht te herstellen. De beslissing op de klacht kan gepaard gaan met een andere, wel op rechtsgevolg gerichte beslissing.⁴⁵ In de praktijk blijkt bovendien dat van de klachtbehandeling een behoorlijke druk uitgaat om de verhouding met de burger te herstellen. Deze klachtrechten zijn in de praktijk dus sterkere remedies dan de wettekst doet vermoeden.⁴⁶

4. Het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn

4.1 De reikwijdte van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn

In het Europees recht zijn de rechten van slachtoffers voornamelijk geregeld in de Slachtofferrichtlijn.⁴⁷ De richtlijn is in 2012 aangenomen als opvolger van het uit 2001 stammende Kaderbesluit Slachtofferzorg.⁴⁸ De Slachtofferrichtlijn voorziet het slachtoffer van een catalogus aan slachtofferrechten die het gehele strafproces bestrijken. Waar de Slachtofferrichtlijn echter niet in heeft voorzien, zijn remedies voor schendingen van die slachtofferrechten. Op één uitzondering na, want artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn bevat een recht op een remedie voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling.⁴⁹

Het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn luidt als volgt:

‘Het slachtoffer kan bezwaar maken tegen de beslissing geen vertolking of vertaling te verstrekken. De procedureregels voor een dergelijk bezwaar worden door het nationale recht bepaald.’

In overweging 35 van de preambule van de Slachtofferrichtlijn wordt dit recht op een remedie echter afgewerkt:

‘Het slachtoffer moet het recht hebben volgens nationale procedures bezwaar te maken tegen een beslissing waarbij wordt vastgesteld dat er geen vertolking of vertaling nodig is. Dit recht houdt geen verplichting in voor de lidstaten om in een afzonderlijk mechanisme of in een klachtprocedure te voorzien om bezwaar te kunnen maken tegen deze beslissing, en mag niet tot een onredelijke verlenging van de strafprocedure leiden. Een interne toetsing van de beslissing overeenkomstig bestaande nationale procedures zou volstaan.’

Artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en overweging 35 van de preambule zijn ambigu over de reikwijdte van dit recht op een remedie. Daarom is het zinvol om de

41. Over de verdeling van de bewijslast bij de vordering tot schadevergoeding, zie bijvoorbeeld R.J.B. Boonekamp, commentaar op art. 6:98 BW, in: R.J.B. Boonekamp & W.L. Valk (red.), *Stelplicht & Bewijslast*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.
42. De Nationale ombudsman is onbevoegd bij klachten over de rechter. In dit geval kan in theorie in tweede instantie worden geklaagd bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad op grond van art. 13a Wet RO.
43. De toepasselijkheid van het interne klachtrecht op de gerechten, die gewoonlijk buiten de werkingssfeer van de Awb vallen, volgt uit de schakelbepaling van art. 26 lid 6 Wet RO.
44. Zie ook *Kamerstukken II* 1997/98, 25837, nr. 3, p. 5 (MvT): ‘Een klachtprocedure is gericht op het verkrijgen van een rechtens niet-bindend oordeel omtrent het overheidshandelen. Het doel van de regeling [hoofdstuk 9 Awb] is dus niet het openen van een rechtsgang waarlangs kan worden opgekomen tegen besluiten.’
45. Zie in dit verband de Aanwijzing slachtofferrechten, *Stcr*. 2018, 36061, par. 7.3. Deze aanwijzing spoort het openbaar ministerie aan om op informele wijze de schade van de benadeelde partij te vergoeden als de voeging van de benadeelde partij als gevolg van een ommissie van het openbaar ministerie is mislukt. Vroeger was deze informele regeling uitgebreider geregeld in de Aanwijzing Schade Niet-Voegen, *Stcr*. 2008, 144 (vervallen).
46. B.F. Keulen & G. Knigge, *Strafprocesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2016, p. 261-262.

47. De Europese Unie heeft ook tal van andere rechtsinstrumenten aangenomen op gebied van het strafrecht die raken aan slachtoffers van strafbare feiten. Voor een overzicht hiervan, zie C. Fernández de Castejón Romani, *International Law of Victims*, Berlijn/Heidelberg: Springer-Verlag 2012, p. 21-32. Overigens bevatten deze rechtsinstrumenten nergens een recht op een remedie.
48. Kaderbesluit 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (*PbEG* 2001, L 82).
49. Zie over art. 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn ook M.J. Lehmkuhl, ‘The Value of Legal Provisions for an Adequate Treatment of Victims of Crime: Does the Victims’ Rights Directive of the European Union Set a New Benchmark?’, in: J. Joseph & S. Jergenson (red.), *An International Perspective on Contemporary Developments in Victimology. A Festschrift in Honor of Marc Groenhuijsen*, Cham, Zwitserland: Springer 2020, p. 191-192.

geschiedenis van deze bepaling te bestuderen. Het eerste voorstel van de Europese Commissie voor de Slachtofferrichtlijn bevatte reeds een recht op een remedie bij het recht op vertolking en vertaling.⁵⁰ Dit recht zou hebben bestaan uit (1) een bezwaarprocedure tegen de weigering van de vertolking of vertaling, en (2) een klachtrecht met betrekking tot de kwaliteit van de vertolking of vertaling. Het commissievoorstel voorzag dus in ruimere remedies dan artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn uiteindelijk biedt, want onder artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn kan niet worden geklaagd over de kwaliteit van de vertolking of vertaling. Opmerkelijk genoeg heeft de Commissie het voorgestelde recht op een remedie niet gemotiveerd in de toelichting op het commissievoorstel of in andere commissiestukken. In het commissievoorstel stond het recht op een remedie bij het recht op vertolking en vertaling geheel op zichzelf; nergens anders werd voorzien in remedies. Het is dus onduidelijk waarom de Commissie juist bij het recht op vertolking en vertaling remedies heeft willen invoeren, en niet ook bij andere slachtofferrechten.

Als het aan de Raad van de Europese Unie had gelegen, was er echter geen recht op een remedie gekomen. In de reactie van de Raad naar aanleiding van het commissievoorstel was de bepaling geschrapt.⁵¹ In de toelichting gaf de Raad te kennen dat ‘de lidstaten geen voorstander [waren] van de instelling van een bijkomend specifiek mechanisme of van de invoering van bijzondere procedures voor klachten in verband met het aanbieden of de kwaliteit van vertaling en vertolking’. Voorts tekende de Raad op dat ‘alle delegaties duidelijk [hebben] aangegeven dat er huns inziens geen behoefte is noch redenen zijn voor het instellen van nieuwe mechanismen of procedures; de vraag hoe een klacht moet worden behandeld, moet worden overgelaten aan de justitiële discretie en de vigerende procedures’. Met een beroep op de nationale procedurele autonomie probeerde de Raad de invoering van het recht op een remedie dus te voorkomen. Het Europees Parlement was daarentegen wel voorstander van remedies.⁵² Uiteindelijk hebben de Commissie, de Raad en het Parlement een compromis bereikt door het huidige artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, waarin het recht op een remedie behouden bleef, maar de reikwijdte werd beperkt tot het bezwaar tegen de beslissing om geen vertolking of vertaling te verstrekken. Ook is de beperkende overweging 35 aan de preambule van de Slachtofferrichtlijn toegevoegd.

Uit deze geschiedenis kan worden opgemaakt dat de tekst van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en de overweging in de preambule bedoeld zijn om de lidstaten veel vrijheid te geven bij de uitvoering van het recht op een remedie. De voorgeschreven bezwaarprocedure mag

een bestaande procedure zijn, die bovendien niet specifiek hoeft te zien op het beoordelen van de weigering van de vertolking of vertaling. De procedure mag zelfs een interne procedure zijn, wat impliceert dat het recht op een eerlijk proces van artikel 6 EVRM en artikel 47 Handvest niet van toepassing hoeft te zijn op de procedure. De ondergrens die artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn lijkt te stellen, is dat de procedure moet kunnen leiden tot een nieuwe, bindende beslissing over de verlening van de vertolking of vertaling. Uit de geschiedenis blijkt namelijk dat een bezwaarprocedure als een sterkere remedie wordt gezien dan een klachtrecht; anders had de Slachtofferrichtlijn in plaats van ‘bezwaar maken’ gesproken over ‘een klacht formuleren’, zoals in het commissievoorstel met betrekking tot klachten over de kwaliteit van de vertolking of vertaling. Anders dan de term ‘klacht’ suggereert de term ‘bezwaar’ dat een gegrond bezwaar de beslissing in rechte aantast, dus dat de vertolking of vertaling alsnog moet worden verstrekt. Bij een klacht zou het toekennen van de vertolking of vertaling juist een discretionaire bevoegdheid blijven van de bevoegde autoriteit. Een andere aanwijzing voor deze interpretatie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn is dat volgens overweging 35 van de preambule minimaal sprake moet zijn van een toetsing. De term ‘toetsing’ impliceert dat de oorspronkelijke beslissing opnieuw moet worden beoordeeld, en dat het oorspronkelijke besluit als gevolg van die herbeoordeling kan veranderen. De verbindendheid van de beslissing op bezwaar, die tot een nieuwe beslissing over de verlening van de vertolking of vertaling moet leiden, lijkt dus de ondergrens van een procedure onder artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn te zijn.⁵³ In de volgende subparagrafen wordt onderzocht of de remedies naar Nederlands recht aan het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn voldoen.

4.2 De implementatie van artikel 7 lid 7

Slachtofferrichtlijn in artikel 51ca lid 6 Sv

In paragraaf 3.2 is besproken hoe artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn is omgezet in artikel 51ca lid 6 Sv. Deze bepaling voldoet in alle opzichten aan de eisen die artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn aan een remedie stelt, aangezien de rechter-commissaris bij een gegrond bezwaar een nieuwe beslissing neemt die de officier van justitie bindt. De beperking van artikel 51ca lid 6 Sv is dat alleen tegen een afwijzende beslissing van de officier van justitie kan worden opgekomen, en niet ook tegen een afwijzende beslissing van de zittingsrechter. De vraag rijst dan of de Nederlandse wetgever niet ook voor de beslissingen van de zittingsrechter had moeten voorzien in een op artikel 51ca lid 6 Sv lijkende remedie. Vastgesteld kan worden dat geen van de in dit geval beschikbare remedies aan artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn voldoen. In paragraaf 3.3 is gebleken dat de civiele rechter de strafrechter niet kan dwingen om het recht op vertolking en vertaling na te leven. Voorts voldoet het interne

50. Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten en de bescherming van slachtoffers van misdrijven en voor slachtofferhulp, COM(2011)275 def.

51. Nota van de Raad van de Europese Unie van 13 oktober 2011, ST 15189/11.

52. Verslag van het Europees Parlement van 18 juli 2012, A7-0244/2012.

53. Er is geen literatuur of rechtspraak beschikbaar over de interpretatie van art. 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, zodat slechts de eigen opvatting kan worden gegeven over hoe deze bepaling moet worden uitgelegd.

klachtrecht bij het gerecht van de zittingsrechter niet aan de minimumeisen van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, aangezien de beslissing op de klacht onverbindend is. Dit leidt tot de conclusie dat de remedies naar Nederlands recht bij een afwijzende beslissing van de zittingsrechter op een verzoek van artikel 51ca Sv niet voldoen aan het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn. Dat artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn onjuist is omgezet, is het gevolg van een verkeerde interpretatie van het Nederlands burgerlijk procesrecht door de Nederlandse wetgever, die veronderstelde dat het slachtoffer wél met succes naar de voorzieningenrechter zou kunnen stappen.⁵⁴

Het onderliggende probleem bij artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en de beslissing van de zittingsrechter is dat het slachtoffer in het strafproces een procesdeelnemer is, en geen procespartij.⁵⁵ Een treffende vergelijking die dit probleem uitlegt, is die tussen het recht op vertolking en vertaling van het slachtoffer en hetzelfde recht van de verdachte. Het recht op vertolking en vertaling van de verdachte is geregeld in Richtlijn 2010/64/EU.⁵⁶ Artikel 2 lid 5 en artikel 3 lid 5 van die richtlijn voorzien de verdachte van het recht op een remedie als de vertolking of vertaling wordt geweigerd. De remedie van de verdachte is vanzelfsprekend: de verdachte kan in de meeste gevallen in hoger beroep of in cassatie gaan, want de verdachte is procespartij. In hoger beroep en in cassatie kan dan de beslissing van de zittingsrechter worden beoordeeld. Het slachtoffer kan als procesdeelnemer niet in hoger beroep of in cassatie gaan.⁵⁷ Omdat het slachtoffer geen procespartij is, beschikt hij niet over een aangewezen rechtsingang tegen mogelijk onjuiste beslissingen van de zittingsrechter.

4.3 De implementatie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn in artikel 51c lid 5 Sv: door de wetgever over het hoofd gezien?

In de memorie van toelichting van de wet waarmee de Slachtofferrichtlijn in Nederland is geïmplementeerd relateert de wetgever het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn alleen aan de weigering van de vertaling van zaaksgebonden informatie en processtukken.⁵⁸ Uit de tekst van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn blijkt dat deze bepaling ook betrekking heeft op de weigering van de tolkenbijstand. In de memorie van toelichting wordt echter nergens gesproken over remedies voor de weigering van de tolkenbijstand. De Nederlandse wetgever lijkt dit aspect van het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn over het hoofd te hebben gezien.

De vraag is dan of de Nederlandse wetgever door deze omissie het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn onjuist heeft omgezet ten aanzien van de tolkenbijstand. De tolkenbijstand kan worden geweigerd door de politie, het openbaar ministerie of de rechter-commissaris. Bij een onterechte weigering door de politie of het openbaar ministerie kan het slachtoffer met succes een kort geding bij de voorzieningenrechter aanspannen, die in deze situaties de tolkenbijstand kan bevelen. De voorzieningenrechter kan dit echter niet bevelen ten aanzien van de rechter-commissaris.⁵⁹ In deze laatste situatie kan het slachtoffer, net als bij artikel 51ca Sv, alleen een interne klacht indienen bij het gerecht van de rechter-commissaris. Zoals gezegd voldoet dit klachtrecht niet aan de eisen die artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn aan een remedie stelt. De remedies voor de weigering van de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv zijn op dit punt dus niet in overeenstemming met het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn.

Bij de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv heeft de Nederlandse wetgever artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn ook niet correct geïmplementeerd op een aan het recht op een remedie verwant punt.⁶⁰ Artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn eist dat de bevoegde autoriteit een beslissing neemt als de vertolking of vertaling wordt geweigerd, om zo het slachtoffer in staat te stellen om tegen die beslissing een remedie in te roepen. Ook de eis van een beslissing is maar deels omgezet. Als de politie de tolkenbijstand weigert, dan moet er een formele beslissing worden genomen die ook in het proces-verbaal wordt opgenomen (§ 5 jo. 3.3 van de Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers bij de opsporing en vervolging van strafbare feiten⁶¹). Maar als het openbaar ministerie besluit om geen tolk op te roepen voor de terechtzitting, dan hoeft dit niet aan het slachtoffer te worden medegedeeld. Hetzelfde geldt als de rechter-commissaris de tolkenbijstand weigert. Het ontbreken van een formele beslissing kan het inroepen van een remedie bemoeilijken, bijvoorbeeld als het slachtoffer er pas ter terechtzitting achter komt dat er geen tolk is opgeroepen.⁶² De voorzieningenrechter kan een schending van het recht op tolkenbijstand dan niet meer tijdig verhelpen. Het is dus belangrijk dat de Nederlandse wetgever in overeenstemming met artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn voorziet in een verplichting voor het openbaar ministerie en de rechter-commissaris om een formele beslissing te nemen als deze de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv weigeren.

54. Zie par. 3.2, met verwijzing naar *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 69 (MvT).

55. Zie par. 1.

56. Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures (*PbEU* 2010, L 280).

57. Het al dan niet beschikken over rechtsmiddelen wordt gezien als een belangrijk verschil tussen de hoedanigheden van procesdeelnemer en procespartij, zie bijvoorbeeld Groenhuijsen, *DD* 2018/14, p. 172.

58. *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 52, 68-69 (MvT).

59. Zie par. 3.3.

60. Dit speelt niet bij de beslissing van de officier van justitie of zittingsrechter op een verzoek als in art. 51ca Sv, omdat deze beslissingen schriftelijk moeten worden medegedeeld aan het slachtoffer, bij de zittingsrechter alleen als het slachtoffer hierom heeft verzocht (art. 51ca lid 7 Sv).

61. *Start* 2013, 35062.

62. In de praktijk kan het slachtoffer (of diens advocaat) dit voorkomen door voor de zitting aan de officier van justitie te vragen of hij van plan is om een tolk op te roepen. Antwoordt de officier van justitie ontkennend, dan kan het slachtoffer tijdig een kort geding aanspannen.

5. Het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest

5.1 De reikwijdte van artikel 47 Handvest

Het recht op een effectieve remedie is een internationaal erkend mensenrecht.⁶³ In het Europees recht is dit recht neergelegd in artikel 47 Handvest. Het recht op een effectieve remedie houdt in dat een burger in rechte moet kunnen opkomen tegen een schending van diens rechten. De rechtsgang moet ook effectief kunnen zijn. Artikel 47 Handvest is van toepassing als een door het Unierecht beschermd recht of vrijheid is geschonden. Vanzelfsprekend moet het gaan om een recht of vrijheid uit een andere bepaling dan artikel 47 Handvest. Deze andere bepaling kan zijn gelegen in het primaire en secundaire Unierecht of in de algemene beginselen van het Unierecht.⁶⁴ Artikel 47 Handvest is spiegelbeeldig aan artikel 19 lid 1 VEU, dat de lidstaten verplicht om te voorzien in de rechtsmiddelen om daadwerkelijke rechtsbescherming van het Unierecht te verzekeren.⁶⁵ Voorts geldt het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest al zodra er onderbouwd wordt geklaagd over een schending van het Unierecht.⁶⁶ Kort gezegd is het recht op een effectieve remedie dus van toepassing op alle onderbouwde klachten van schendingen van door het Unierecht beschermde rechten en vrijheden.

Dit betekent dat het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest wellicht zou kunnen worden toegepast op schendingen van slachtofferrechten uit de Slachtofferrichtlijn.⁶⁷ Dan moeten de slachtofferrechten uit de Slachtofferrichtlijn wel rechten en vrijheden zijn in de zin van artikel 47 Handvest. ‘Door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden’ is een autonoom begrip van Unierecht; het Unierecht bepaalt dus zelf wanneer sprake is van een dergelijk recht of vrij-

heid, ongeacht het recht van de lidstaten.⁶⁸ Met betrekking tot bepalingen in richtlijnen eist het Hof van Justitie van de Europese Unie verticale rechtstreekse werking: de bepaling moet onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn geformuleerd, zodat de burger er jegens de overheid een recht of vrijheid aan kan ontlelen.⁶⁹ Het recht op een effectieve remedie voor een schending van een slachtofferrecht hangt dus af van de rechtstreekse werking van de bepaling in de Slachtofferrichtlijn waarin dat recht is neergelegd. Het is echter lastig vast te stellen of een bepaling in de Slachtofferrichtlijn rechtstreekse werking heeft, omdat de rechtstreekse werking van de Slachtofferrichtlijn nog nooit aan de orde is geweest bij het Hof van Justitie.⁷⁰ Aan de hand van de maatstaf van rechtstreekse werking volgt mijns inziens dat het recht op vertolking en vertaling van artikel 7 Slachtofferrichtlijn rechtstreekse werking heeft. In deze bepaling is vrij gedetailleerd uitgewerkt wanneer slachtoffers aanspraak maken op welke vorm van vertolking en vertaling, zodat ook zonder omzettingwetgeving voldoende duidelijk zou zijn of het slachtoffer wel of geen recht heeft op vertolking en vertaling. De aanspraken uit artikel 7 Slachtofferrichtlijn zijn ook onvoorwaardelijk. Over de rechtstreekse werking van artikel 7 Slachtofferrichtlijn valt te discussiëren,⁷¹ maar in de rest van deze bijdrage wordt verondersteld dat deze bepaling rechtstreekse werking heeft.

Als deze redenering wordt gevolgd, dan zou het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest van toepassing zijn op schendingen van artikel 7 Slachtofferrichtlijn, en daarmee in Nederland op schendingen van artikel 51c lid 5 Sv en artikel 51ca Sv; het Handvest is immers van toepassing op de lidstaten als zij het Unierecht ten uitvoer brengen (art. 51 lid 1 Handvest). Hierbij moet worden opgemerkt dat het recht op een effectieve remedie over de gehele breedte van het recht op vertolking en vertaling geldt, en dus niet slechts bij de weigering van de vertolking of vertaling, zoals bij het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn.

De vraag is vervolgens tot wat voor remedies het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest de lidstaten verplicht. Artikel 47 Handvest stelt een stuk zwaardere eisen aan remedies dan artikel 7 lid 7 Slacht-

63. Het recht op een effectieve remedie is in vele verdragen en softlaw-documenten neergelegd, die hier buiten beschouwing blijven, ofwel omdat ze niet op Nederland van toepassing zijn (zoals de niet-Europese regionale mensenrechtenverdragen), ofwel ten opzichte van art. 47 Handvest niets toevoegen wat betreft schendingen van het recht op vertolking en vertaling (zoals art. 13 EVRM). Voor een overzicht van het recht op een effectieve remedie in het internationaal recht, zie bijvoorbeeld International Commission of Jurists (ICJ), *The Right to a Remedy and Reparation for Gross Human Rights Violations. A Practitioners' Guide*, Genève: ICJ 2018.

64. HvJ EU 19 april 2016, ECLI:EU:C:2016:278, par. 29, 42 (*Dansk Industri*).

65. H.C.H. Hoffmann, *A Commentary on the Right to an Effective Remedy in the Case Law of the CJEU*, Université du Luxembourg Law Working Paper Series, Paper 2019-016, p. 3-5.

66. Hoffmann 2019, p. 9.

67. Het recht op een effectieve remedie van art. 47 Handvest wordt in de literatuur genoemd als mogelijke stimulans voor de ontwikkeling van meer en sterkere remedies voor schendingen van slachtofferrechten, zie bijvoorbeeld Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA), *Victims' rights as standards of criminal justice – Justice for victims of violent crime, Part I*, Brussel: FRA 2019.

68. HvJ EG 24 maart 2009, ECLI:EU:C:2009:178, par. 24 (*Danske Slagterier*).

69. HvJ EU 12 mei 2011, ECLI:EU:C:2011:289, par. 54 (*Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland*); HvJ EU 23 oktober 2013, ECLI:EU:C:2014:2316, par. 36-37 (*Olainfarm*).

70. Het Hof van Justitie heeft pas één keer een inhoudelijk oordeel met betrekking tot de Slachtofferrichtlijn gegeven, in een zaak over het herhalen van het getuigenverhoor; de rechtstreekse werking kwam hierin niet aan de orde, zie HvJ EU 29 juli 2019, ECLI:EU:C:2019:628 (*Gambino*).

71. Er zou kunnen worden betoogd dat art. 7 Slachtofferrichtlijn niet onvoorwaardelijk is omdat het recht op vertolking en vertaling geldt 'overeenkomstig de rol van het slachtoffer in de strafprocedure in het toepasselijke strafrechtstelsel'. Een dergelijke uitleg is echter onaanneemelijk, omdat deze zinsnede ertoe strekt om de lidstaten vrij te laten in het bepalen van de hoedanigheid van het slachtoffer in het strafproces, dus als procesdeelnemer of procespartij.

offerriichtlijn. Zo vereist artikel 47 Handvest dat de remedie wordt aangewend voor een rechterlijke instantie.⁷² Ook de term rechterlijke instantie is een autonoom begrip van Unierecht, dat door het Hof van Justitie op dezelfde wijze wordt uitgelegd als bij het bepalen of een rechter een prejudiciële vraag kan stellen op de voet van artikel 267 VWEU.⁷³ De toets of een rechter een rechterlijke instantie is, omvat een aantal cumulatieve eisen, te weten een wettelijke grondslag, een permanent karakter, verplichte rechtsmacht, het uitspraak doen na een procedure op tegenspraak, het toepassen van rechtsregels en de onafhankelijkheid van de rechter.⁷⁴ Voorts volgt uit de tekst van artikel 47 Handvest dat de rechtsgang moet voldoen aan de eisen van een eerlijk proces.⁷⁵ Deze eisen aan de autoriteit en de procedure hebben tot gevolg dat een remedie in de zin van artikel 47 Handvest in de regel bij de nationale civiele, straf- of bestuursrechters van de lidstaten moet worden uitgeoefend.⁷⁶ Wie die nationale rechters zijn, valt onder de procedurele autonomie van de lidstaten. Daarnaast moet volgens het Hof van Justitie de remedie een daadwerkelijke en doeltreffende rechtsbescherming inhouden.⁷⁷ Deze rechtsregel is in het Unierecht verwant aan het effectiviteitsbeginsel van artikel 4 lid 3 VEU: lidstaten mogen de uitoefening van rechten afkomstig uit het Unierecht niet uiterst moeilijk of praktisch onmogelijk maken,⁷⁸ ook niet door bijvoorbeeld de toegang tot remedies te beperken of enkel ineffectieve remedies aan te bieden. In de volgende subparagraaf wordt onderzocht of de remedies naar Nederlands recht voldoen aan de eisen van het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest.

5.2 Voldoen de remedies naar Nederlands recht aan artikel 47 Handvest?

De remedies naar Nederlands recht voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling voldoen op enkele punten niet aan het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest. Deze punten zijn vergelijkbaar met de tekortkomingen die in paragraaf 4.2 en 4.3 zijn geconstateerd met betrekking tot het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn. Vooropgesteld moet worden dat in veel situaties aan het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest is voldaan. Bij de weigering van een verzoek van artikel 51ca Sv door de officier van justitie kan het slachtoffer in bezwaar gaan bij de rechter-commissaris.⁷⁹ Bij de weigering

van de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv en bij klachten over de kwaliteit van de vertolking of vertaling kan het slachtoffer een kort geding aanspannen bij de voorzieningenrechter. Ook kan het slachtoffer zich tot de civiele rechter wenden met een vordering tot schadevergoeding.⁸⁰ Deze Nederlandse strafrechtelijke en civielrechtelijke remedies voldoen aan de eisen van een effectieve remedie van artikel 47 Handvest. De rechter-commissaris belast met de behandeling van strafzaken (art. 46 Wet RO) en de civiele rechter (art. 42 Wet RO) zijn namelijk rechterlijke instanties in de zin van het Unierecht. Deze rechters kunnen prejudiciële vragen stellen en doen dat ook. Tot slot is het recht op een eerlijk proces van toepassing op de procedures bij de rechter-commissaris en de civiele rechter.

Er is echter geen effectieve remedie in de zin van artikel 47 Handvest beschikbaar als een schending van het recht op vertolking of vertaling betrekking heeft op een beslissing van de strafrechter, dus de weigering van de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv door de rechter-commissaris en de weigering van een verzoek van artikel 51ca Sv. Het slachtoffer kan dan niet met succes naar de civiele rechter stappen. Wel kan het slachtoffer een klacht indienen bij het gerecht van de strafrechter, maar net als bij het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn is het interne klachtrecht geen effectieve remedie als bedoeld in artikel 47 Handvest. Het klachtrecht wordt bijvoorbeeld niet bij een rechterlijke instantie uitgeoefend. Hiermee is gegeven dat het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest wordt geschonden als het slachtoffer vanwege de beslissingsbevoegdheid van de rechter alleen een interne klacht kan indienen over de schending van het recht op vertolking en vertaling, wat dezelfde conclusie is als bij artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn.⁸¹

Het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest roept nog een vraag op met betrekking tot de weigering van een verzoek van artikel 51ca Sv door de zittingsrechter. Hierboven is gesteld dat het slachtoffer in het kader van artikel 47 Handvest een remedie bij een rechterlijke instantie moet kunnen inroepen. Als de afwijzende beslissing op een verzoek van artikel 51ca Sv door de zittingsrechter is genomen, dan heeft er al een rechter op het verzoek geoordeeld. Dit doet de vraag rijzen of het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest ook verplicht tot remedies tegen rechterlijke beslissingen. Er kan worden betoogd dat dit niet het geval is. Een remedie tegen een rechterlijke beslissing is in feite een rechtsmiddel. Het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest behelst echter niet een recht op een rechtsmiddel, zoals een recht op hoger beroep of een recht op rechtspraak in twee instanties.⁸²

72. HvJ EG 15 mei 1986, ECLI:EU:C:1986:206, par. 18-19 (*Johnston*).

73. HvJ EG 19 september 2006, ECLI:EU:C:2006:587, par. 47-48 (*Wilson*).

74. Voor deze criteria, zie bijvoorbeeld HvJ EG 31 mei 2005, ECLI:EU:C:2005:333, par. 29 (*Syfait I*).

75. Art. 47, eerste volzin, Handvest spreekt van 'het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden'. Deze voorwaarden betreffen het recht op een eerlijk proces, dat in art. 47, tweede en derde volzin, Handvest is neergelegd.

76. Hoffmann 2019, p. 11-12.

77. HvJ EG 10 april 1984, ECLI:EU:C:1984:153, par. 23 (*Von Colson*). Zie ook Hoffmann 2019, p. 13.

78. HvJ EG 14 december 1995, ECLI:EU:C:1995:437, par. 14 (*Peterbroeck*). Zie ook Hoffmann 2019, p. 15-16.

79. Zie par. 3.2.

80. Zie par. 3.3.

81. Zie par. 4.

82. HvJ EU 28 juli 2011, ECLI:EU:C:2011:524, par. 69 (*Samba Diouf*). Zie ook Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA), *Handbook on European law relating to access to justice*, Brussel: FRA 2016, p. 100-101.

Het volgen van deze redenering zou betekenen dat het slachtoffer bij een afwijzende beslissing van de zittingsrechter op een verzoek van artikel 51ca Sv geen aanspraak meer maakt op een effectieve remedie tegen die beslissing; de beslissing van de zittingsrechter zou dan finaal zijn.⁸³

Deze redenering gaat echter niet op. Een effectieve remedie in de zin van artikel 47 Handvest houdt in dat ten minste één rechtsgang moet openstaan die voldoet aan de eisen van een eerlijk proces van datzelfde artikel.⁸⁴ De beoordeling van het verzoek van artikel 51ca Sv door de zittingsrechter houdt echter geen eerlijk proces in. Er is onder andere geen sprake van een procedure op tegenspraak, de rechter hoeft het slachtoffer niet eens te horen. Omdat de beoordeling van het verzoek van artikel 51ca Sv geen eerlijk proces is, maakt het slachtoffer nog steeds aanspraak op een effectieve remedie tegen de beslissing van de rechter – een remedie waarvan de rechtsgang wél aan het recht op een eerlijk proces van artikel 47 Handvest voldoet.

6. Conclusie

In de voorgaande paragrafen is betoogd dat de remedies voor schendingen van het recht op vertolking en vertaling naar Nederlands recht niet volledig aan het Europees recht voldoen. Deze conclusie wordt getrokken op grond van zowel het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn als het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest. Bij een schending van het recht op vertolking en vertaling kan het slachtoffer in een enkel geval in bezwaar gaan bij de rechter-commissaris. In een aantal andere gevallen kan het slachtoffer naar de civiele rechter stappen. De in deze situaties beschikbare remedies zijn in overeenstemming met het Europees recht. Dit is anders in de situaties waarin het recht op vertolking en vertaling wordt geschonden door de rechter. De in dit geval enige beschikbare remedie, namelijk het interne klachtrecht, beantwoordt niet aan de eisen die artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en artikel 47 Handvest aan remedies stellen. Om aan het recht op een remedie van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn en het recht op een effectieve remedie van artikel 47 Handvest te voldoen, zou de Nederlandse wetgever moeten voorzien in remedies voor de weigering van de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv door de rechter-commissaris en de weigering van een verzoek van artikel 51ca Sv door de zittingsrechter. Voorts vereist een correcte omzetting van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn dat de Nederlandse wetgever het openbaar ministerie en de rechter-commissaris verplicht om een beslissing te

nemen als zij de tolkenbijstand van artikel 51c lid 5 Sv weigeren.

De slotvraag is hoe de Nederlandse wetgever in deze situaties het beste zou kunnen voorzien in de door het Europees recht vereiste remedies voor rechterlijke beslissingen over het recht op vertolking en vertaling. Een oplossing zou kunnen zijn om het slachtoffer rechtsmiddelen ter beschikking te stellen tegen beslissingen van de rechter. Deze oplossingsrichting zou de oorzaak van het probleem aanpakken: als het slachtoffer rechtsmiddelen kan aanwenden, dan verschuift diens hoedanigheid in het strafproces van procesdeelnemer naar procespartij.⁸⁵ Tegelijkertijd is deze verandering van hoedanigheid een reden waarom het aanbieden van rechtsmiddelen een ongewenste oplossing is. Aan de hoedanigheid van procespartij kleven belangrijke nadelen voor het slachtoffer. De verdachte en het slachtoffer komen dan tegenover elkaar te staan in het strafproces. In een contradictoir strafgeding betekent dit dat waar het slachtoffer een recht op actie heeft, de verdachte het recht op reactie krijgt. De verdachte zal in zijn eigen belang verweer voeren tegen de standpunten van het slachtoffer. Bij het uitoefenen van zijn slachtofferrechten kan het slachtoffer dan, waarschijnlijk tegen zijn zin, in een juridische strijd met de verdachte verzeild raken.⁸⁶

Een betere oplossing dan rechtsmiddelen voor het slachtoffer is de civiele rechter de beslissingen van de strafrechter te laten toetsen. Als de rechter-commissaris of de zittingsrechter de vertolking of vertaling weigert, dan zou het slachtoffer een kort geding aanhangig moeten kunnen maken bij de voorzieningenrechter, die dan de nakoming van dit slachtofferrecht zou kunnen bevelen. In deze procedure zou alleen de Staat de wederpartij zijn, niet ook de verdachte. Een kort geding bij de voorzieningenrechter is ook wat de Nederlandse wetgever voor ogen heeft gehad bij de omzetting van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn in het Nederlands recht.⁸⁷

Deze oplossing zou afbreuk doen aan het beginsel dat de beslissing van de civiele rechter niet het oordeel van de strafrechter mag doorkruisen.⁸⁸ Een uitzondering op dit beginsel voor slachtoffers die bij de civiele rechter nakoming van hun slachtofferrechten door de strafrechter vorderen is mijns inziens goed verdedigbaar. De gedachte achter dit beginsel is dat de civiele rechter de

83. Deze vraag speelt niet bij art. 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, omdat die bepaling anders dan art. 47 Handvest wel een recht op een rechtsmiddel inhoudt: het slachtoffer moet namelijk (minimaal) bezwaar kunnen maken tegen de beslissing om geen vertolking of vertaling te verlenen. Zie par. 4.1.

84. HvJ EU 28 juli 2011, ECLI:EU:C:2011:524, par. 69 (*Samba Diouf*).

85. Groenhuijsen, *DD* 2018/14, p. 172.

86. Zo ook A.L.J. van Strien, 'De positie van slachtoffers in het strafproces', in: M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Het onderzoek ter zitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer: Kluwer 2001, p. 243-244; T. Kooijmans, *Dat is mijn zaak!* (oratie Tilburg), Tilburg: Tilburg University 2011, p. 32-33; M.S. Groenhuijsen, 'Deetman, Samson, Korver en Breninkmeijer: "Umwertung der Werte"', *DD* 2013/1, afl. 1, p. 1-12.

87. Zie par. 3.2, met verwijzing naar *Kamerstukken II* 2014/15, 34236, nr. 3, p. 69 (MvT).

88. Zie par. 3.3, met verwijzing naar Concl. A-G Langemeijer 18 mei 2018, ECLI:NL:PHR:2018:573, par. 2.30 bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, *NJ* 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*).

procedure bij de strafrechter niet mag overdoen: partijen kunnen niet herkansen bij de civiele rechter.⁸⁹ De crux is – wederom – dat het slachtoffer geen procespartij maar procesdeelnemer is in het strafproces, waardoor het slachtoffer geen volwaardige kans hoeft te zijn geboden door de strafrechter. De procedure hoeft namelijk niet te voldoen aan artikel 6 EVRM. De strafrechter hoeft het slachtoffer dat om vertolking of vertaling verzoekt bijvoorbeeld niet te horen en hoeft de beslissing niet te motiveren.⁹⁰ Het slachtoffer is dus, anders dan de verdachte, afhankelijk van de bereidwilligheid van de strafrechter.⁹¹ Bij de civiele rechter treedt het slachtoffer op als procespartij in een procedure die wel aan artikel 6 EVRM voldoet.⁹² Van herkansen bij de civiele rechter is dus geen sprake. Omdat de Hoge Raad geen ruimte ziet voor een kort geding over de naleving van slachtofferrechten door de strafrechter,⁹³ zou de Nederlandse wetgever het burgerlijk procesrecht op dit punt moeten wijzigen. Met deze oplossing zou dit gebrek in de rechtsbescherming van het slachtoffer, en daarmee de onvolkomen omzetting van artikel 7 lid 7 Slachtofferrichtlijn, eenvoudig kunnen worden verholpen.

89. Van de Griend 2002, p. 46-47.

90. P.A.M. Mevis, annotatie bij HR 17 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:558, *NJ* 2019/82, onder 6; T. Kooijmans, annotatie bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, *NJ* 2019/413, onder 2.

91. Het staat de strafrechter vrij om dit wel te doen. Een voorbeeld is dat de rechtbank in de strafzaak die aan ECLI:NL:HR:2018:1806 ten grondslag ligt (de raadsman van) de nabestaanden heeft gehoord over hun verzoek om de namen van politieagenten vrij te geven. Vervolgens heeft de rechtbank op dit verzoek schriftelijk en gemotiveerd beslist, zie Concl. A-G Langemeijer 18 mei 2018, ECLI:NL:PHR:2018:573, par. 2.29 bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, *NJ* 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*). Het punt is echter dat de rechtbank hier niet toe verplicht is geweest: de rechtbank had de nabestaanden niet hoeven horen en had evenmin een gemotiveerde schriftelijke beslissing hoeven nemen.

92. Zie ook Concl. A-G Langemeijer 18 mei 2018, ECLI:NL:PHR:2018:573, par. 2.39-2.40 bij HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, *NJ* 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*).

93. HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, *NJ* 2019/413 m.nt. H.B. Krans, T. Kooijmans (*Mitch Henriquez*).